

Bir tefekkür ilmi olarak Fıkıh

Ankara'dan Halil Çıtak: “Fıkıh nedir?”

İLÂHÎ Vahiy'den günlük hayata köprü kuran bir tefekkür ve hâl ilmi olan fıkıh, Peygamber Efendimiz (asm) ve Sahabe döneminde “ilim” mânâsında kullanılmıştır. Bu dönemde fıkıh ayrı bir ilim olarak tedvin edilmiş değildir. Kitap ve Sünnetten alınarak güncelleştirilen, yaşanan hayata aktarılan bilgilerin ve derin kavrayışların tamamına fıkıh deniyordu.

İmam-ı Azam Ebu Hanife (ra) ise fıkıhı kısaca, “kişinin leh ve aleyhinde olan şeyleri bilmesidir” diye tanımladı.

İmam-ı Şafiî'nin tanımı da şöyledir: “Dinin amelî hükümlerini, dinin muayyen kaynaklarından çıkararak elde eden bilgiler toplamıdır.”

Dinin amelî hükümleri çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Ahlâktan ibadetlere, muamelâtta ukubâta, adaptan hukuka davranışlarımızı inceleyen ve hükümler getiren bütün branşlar fıkıhın konusu içine girer. Dolayısıyla fıkıh, bireysel ve toplumsal olarak Allah'ın razı olacağı ve olmayacağı davranışlarımızın tamamını Allah'ın Kitabından ve Resûlullah'ın (asm) sünnetinden bulup çıkaran ve günlük hayatımıza aktaran bilgilerin tamamını içine alır.

Fıkıh, bir davranışın amelî değerini tesbit etmek için önce Kitaba ve Sünnete müracaat eder. Kitaptan veya Sünnetten aldığı hükümleri, geniş bir tefekkür potasında yorumlar ve güncelleştirir. Yorumu yaparken yine Kitap ve Sünnetin ana ruhunu yakalamaya çalışır. Tek gayesi, Allah'ın razı olduğu davranışların, hikmetleri ve uygulanır biçimleriyle birlikte bütün insanlarca bilinmesi ve uygulanmasıdır. İlk dönem fakihleri temel kaynaklardan referans alarak güncel meseleleri çözmekle beraber, geleceğe dair yığınla mesele üzerinde de çözümler üretmişlerdir.

İslâm Fıkıhının temel kaynağı, Kitap ve Sünnet olarak iki biçimde karşımıza çıkan İlâhî Vahiydir. Son Peygamberin (asm) ümmetine; vahyi yorumlama, hükümler çıkarma ve çözümler üretme yetkisi de verilmiştir. İslâm Fıkıhı uleması, bizzat hüküm koyucu tarafından kendisine duyulan bu güvenin sorumluluğunda çalışmıştır on beş asırdır. Kıyamete kadar da aynı sorumluluğu taşıyacaktır. Zira bu din, âlemlere rahmet olarak gönderilen bir Peygamberin (asm) tebliğ ettiği ve bizzat Allah'ın

muhafazası altında bulunan son Hak Dindir.

Son Hak Dinin bütün hükümlerinin, dört hak mezhepçe baştanbaşa taranarak tedvin edilmesi ve yepyeni üretim ve çözümlerle farklı fitratlara sahip insanoğluna arz edilmesi, Dinler Tarihinde eşine bir daha rastlanmayan bir muvaffakiyet örneği olmuştur ki, bu hususiyet, İslâmiyet'in hak din olduğuna en çarpıcı bir delil olarak kaydedilmelidir. Hatta bu yorucu tefekkür sisteminin ilk dönemine gidecek olursak, yalnız dört mezheple kalınmadığını, düşünebilen vukûfiyet ve himmet sahibi bütün birimlerce âdeta bir İlâhî Vahyi Anlama seferberliği başlatıldığını gururla görüyoruz. Evzâî Mezhebi, Sevrî Mezhebi, Taberî Mezhebi, Zahirîye Mezhebi, El-Leys b. Sa'd Mezhebi bunlardan sadece bir kaçıdır. Ancak bilinen dört mezhebin dışındakiler, yorum ve çözümlerinin yeterli ve umumî olmadığından veya kültürel başka sebeplerden günümüze kadar yaşama imkânı bulamamışlardır.

İslâmiyet'in düşünceye ve tefekküre alabildiğine açık bir din olduğunu gösterir bu örnekler. "Ümmetimin ihtilâfında rahmet vardır" buyuran Rahmet Peygamberi (asm) belli ki, ümmetinin, ameline, yaşayışına ve dünya-âhiret saadetine taalluk eden her meseleyi enine boyuna tartışmasını, yeni çözümler üretmesini, ictihatlarda bulunmasını ve bu hususta iyi niyetli ve insaf düsturları çerçevesinde fikir ihtilâflarından çekinmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kin ve husûmeti doğurmadıkça, karşılıklı anlayış ve saygı esasına dayalı fikir ihtilâflarında hiç şüphesiz rahmet vardır.

Böylesine fikir üretimine dâvet edilen bir ümmetin, İlâhî Vahiy çerçevesinde çözemediği, yorumsuz bıraktığı, çekimser kaldığı bir mesele bulunabilir mi?

Vahiy ruhundan uzaklaşılmalıysa eğer, İlâhî Vahyi Anlama seferberliği kıyamete kadar devam edecektir. Uzaklaşmış ise, önce İlâhî Vahiyle aramızdaki mesafe kapatılmalı; Vahyi bir bütün olarak anlamalıdır! Vahyin kendisinin bizimle ne denli ilgili olduğu kavranmalıdır! Vahyin, hayatımızın vazgeçilmez önceliği olduğu zihinlere ve dimağlara bir nakış gibi işlenmelidir. Tefekkür sistemimiz bu çerçevede yoğunlaşmalıdır. İki bin yılının fıkı bu hedefte kilitlenmelidir.

Son Peygamber Varisi Bedüzzaman Hazretlerinin Risâle-i Nur'la başlattığı iman kurtarma hareketi, ufku daralan İslâm Fıkına, bu çerçevede bir altın soluk olmuştur. Hedef vahyi anlamaktır; iyi anlamaktır. Vahiy iyi anlaşılırsa çözümler de, üretimler de kendiliğinden gelecektir.